

DET KONGELIGE OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/427-

31.01.2017

Klagebehandling vindkraftverk i Marker kommune

1. INNLEDNING

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) meddelte 20. desember 2013 E.ON Wind Norway (E.ON) og Hafslund Nett AS (Hafslund) konsesjon og ekspropriasjonstillatelse til å bygge og drive Høgås og Joarknatten vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Marker kommune, Østfold fylke.

Vindkraftverkene kan etter NVEs konsesjonsvedtak, ha en installert effekt på inntil 90 MW fordelt på to planområder, henholdsvis Joarknatten på 9,2 km² nord for E18 og Høgås på 3,6 km² sør for E18 nær grensen mot Sverige.

Scanergy AS har under klagebehandlingen overtatt prosjektet fra E.ON, og har i den forbindelse søkt om noen endringer. Dette redegjøres det for nedenfor.

2. KLAGER

NVEs konsesjonsvedtak ble påklaget av følgende 27 klageparter:

- Uno Halfvardsson og grunneiere på Kullerud, Stensbyn i Sverige
- Marker orienteringslag
- Naturvernforbundet i Østfold
- Aud og Håkon Teigland m.fl.
- Anne K. Husebråten
- Fortidsminneforeningen Indre Østfold
- Stiftelsen/Venneforeningen Haldenvassdragets Kanalmuseum

- Bjørg S. og Lars Hansson
- Jan Fr. Nordbakke
- Marius og Vigdis Sandli-Ødegaard
- Stiftelsen D/S Engebret Soot v/Kjetil Skogdalen
- Interesseorganisasjonen Motvindkraft Marker v/Knut Wangberg
- Interesseorganisasjonen Mer Villmark Nå v/Bård Andersen
- Jon Yngve Heen
- Thor Erik Henriksen
- Bengt Labraaten
- Flexit Eiendom AS og Martinsen Eiendom AS v/Dalan advokatfirma DA
- Vidar og Torill Karlsen
- Naboer berørt av støy
- Scanergy AS
- Årjäng kommune
- Marker kommune
- Kathrine og Olaf Olsen Torp
- DNT Indre Østfold
- Anders Larsson m.fl.
- Norges Miljøvernforbund
- Kjell Andersson m.fl.

NVE har sammenfattet klagen i KE-notat 11/2014 av 25. april 2014 *E.ON Wind Norway – Søknad om konsesjon for Høgås, Elgåsen og Joarknatten vindkraftverk i Marker kommune – Sammenfatning og vurdering av klager på NVEs vedtak om konsesjon*. NVE fant i oversendelsen ikke grunnlag for å oppheve eller endre eget vedtak.

Departementet hadde klagebefaring i Marker 7. oktober 2014. I forbindelse med befaringen ble det avholdt et åpent møte i Ørje. Departementet hadde også et møte med Årjäng kommune samme dag. Departementet avholdt også et møte med Motvindkraft Marker den 20. oktober 2016.

NVE har etter en samlet vurdering kommet frem til at fordelene er større enn ulempene ved en gjennomføring av dette tiltaket. Klagerne er uenig i NVEs vurdering både med hensyn til nyttevurderingen og verdsettingen av ulempene. Klagerne påpeker at vindkraftverket er ulønnsomt og påfører samfunnet en rekke ulemper. Disse ulempene knytter seg til tiltakets negative virkning for friluftsliv, naturmangfold, kulturminner, annen næringsvirksomhet, støy og landskap.

Klagegrunnene er i stor grad overlappende og blir behandlet tematisk i det følgende.

3. PLANENDRINGSSØKNAD

Scanergy AS overtok prosjektet fra E.ON 18. november 2015. Scanergy trakk etter dette klagen på NVEs konsesjonsvedtak. Scanergy informerte departementet i den forbindelse om at selskapet tok sikte på å foreta endringer av prosjektet for å komme noen av innvendingene

fra Marker kommune i møte, samt å tilpasse prosjektet til planlagt vindkraftutbygging på svensk side. I løpet av Scanergy AS' arbeid med å tilpasse prosjektet til sine planer om vindkraftverk i Hån på svensk side har også Marker kommune, ved brev av 11. mars 2016, og Årjäng kommune, ved brev av 14. april 2016, trukket sine klager.

Ved brev av 6. juli og 22. august 2016 søkte Scanergy om endringer i prosjektet og ga samtidig en oppdatert teknisk/økonomisk vurdering av planene.

Sammenlignet med E.ONs omsøkte prosjekt, innebærer Scanergys nye prosjektplan en reduksjon av planområdet på norsk side fra 14,9 km² til 8,66 km², og trukket noe vekk fra bebyggelsen i Ørje. Antall planlagte vindturbiner er redusert fra 23 til 15 på norsk side. Samtidig planlegges 6 turbiner i Sverige, som i detaljplanleggingen av prosjektet vil bli vurdert tilknyttet det norske nettet. Det planlegges bruk av større vindturbiner enn hva som ble lagt til grunn i den opprinnelig konsesjonssøknaden. Scanergys prosjekt er planlagt med 15 vindturbiner av typen Vestas V136. Disse har en tårnhøyde på 132 meter og en rotordiameter på 136 meter. 15 vindturbiner innebærer en samlet installert effekt på om lag 52 MW med en årlig produksjon på rundt 200 GWh.

Departementet legger de endrede planene til grunn for klagebehandlingen. Klagegrunnene gjør seg i det vesentligste gjeldende også for dette prosjektet som for det konsesjonsgitte.

Departementet legger til grunn at de reduserte planområdene er omfattet av allerede gjennomførte utredninger, slik at endringen i seg selv ikke utløser krav til utredninger og høring. Når det gjelder turbinstørrelse vises det til drøftelsen i pkt. 4.3.

Departementet har mottatt synspunkter fra Fylkesmannen i Østfold, ved brev av 22. november 2016 og fra Østfold fylkeskommune ved brev av samme dato.

Fylkesmannen skriver:

Det fremkommer blant annet av naturmangfoldloven § 10 at man skal vektlegge samlet belastning og at man i vurderingen også skal ta høyde for fremtidige kjente prosjekter. Det at prosjektene på norsk og svensk side av grensen er på ulike stadier i en saksbehandlingsprosess kan gi utfordringer med å samkjøre vurderinger og ansvaret for å se helheten. Da det er sannsynlig at prosjektene på norsk side vil bli avgjort først vil vi anmode om at norske myndigheter ved endelig behandling av Høgås og Joarknatten vindkraftverk tar høyde for at det også kan bli gitt tillatelse til Hån vindkraftverk i Sverige, og at man kvalitetssikrer at man har tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å vurdere prosjektene samlet.

Fylkeskommunen er også opptatt av sammenhengen mellom prosjektene på norsk og svensk side. Kanal- og festningslandskapet langs Haldensvassdraget har i etterkant av NVEs konsesjonsbehandling og departementets klagebefaring, fått oppjustert status og nå av Riksantikvaren er karakterisert som et kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse.

4. DEPARTEMENTETS VURDERING

4.1 Saksbehandlingen

Departementet kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. I departementets vurdering av om konsesjon etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte.

I den skjønnsmessige vurderingen som foretas ved avgjørelsen av klagen på avslaget til vindkraftverket etter energiloven, vurderes miljøkonsekvensene av tiltaket i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til kraftforsyningsikkerheten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Det vises her til prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12.

Norges Miljøvern forbund mener tiltaket er i strid med Grunnloven § 110 b (nå grl. § 112). Departementet viser til at bestemmelsen er et viktig moment i tolkningen av lover vedtatt av Stortinget, og at den er retningsgivende når forvaltningen utøver fritt skjønn (Innst. S. nr. 163 (1991-1992) s. 6.) Etter departementets syn representerer naturmangfoldloven en kodifisering av flere av de prinsippene som inngår i grl. § 112. Departementet kan ikke se at grl. § 112 oppstiller egne materielle bestemmelser om vern av miljø- og naturinteresser ut over det som følger av naturmangfoldloven i denne saken. Departementet ser derfor ikke behov for å drøfte forholdet til grl. § 112 nærmere og viser til vurderingen av tiltaket etter naturmangfoldloven og andre naturinteresser under.

Departementet legger videre til grunn at Norge, gjennom fornybardirektivet og opprettelsen av et felles elsertifikatmarked med Sverige, har forpliktet seg til å øke utbyggingen av fornybar energi vesentlig. Vindkraft og vannkraft er de to energibærerne som kan bidra med ny produksjonskapasitet i et betydelig omfang forutsatt at konsesjonsgitte prosjekter følges opp av investeringsbeslutninger.

For det aktuelle vindkraftprosjektet er det estimert en middelvind på om lag 7,5 m/s som med en installert effekt på 51,75 MW, kan gi en samlet årlig produksjon på opp mot 200 GWh. Beregninger viser at brukstiden for dette vindkraftverket vil være høyere enn for mange andre vindkraftverk. Departementet konstaterer at NVE har funnet at vindkraftverket kan være realiserbart innenfor det svensk-norske sertifikatmarkedet og at det vil gi inntekter på nivå med gjennomsnittet av de prosjektene som har fått konsesjon. Departementet legger til grunn at markedsutviklingen for vindkraft har vært positiv de seneste årene. Både kostnader til vindturbiner, som utgjør den største andelen av investeringen, og kostnader til drift har falt.

I den tematiske konfliktvurderingen er Høgås og Joarknatten vurdert til å være i middels konflikt med hensyn til miljø, landskap og kulturminner. NVE har i notatene Bakgrunn for vedtak og vurdering av klagen i oversendelsen til departementet gått gjennom alle klagegrunnene og vurderingene som legges til grunn for tildeling av prosjektet konsesjon.

Klagerne har anført at vindkraftverket er mangelfullt utredet. Dette gjelder i særlig grad for kartleggingen og virkningen på naturmangfoldet i det berørte området. I NVEs vurdering av klagen går det frem at de på to punkter mener at saken ikke har blitt tilstrekkelig belyst. Det knytter seg til vurderinger av Øyersbyn naturreservat og virkninger for Sukken camping. NVE vurderer virkningene for disse forholdene i oversendelsesbrevet og kommer til at virkningene ikke er så store at de kan innebære en endring av konsesjonsvedtaket. Departementet mener at beslutningsgrunnlaget for å fatte et vedtak i saken er tilstrekkelig og samsvarer godt med det som er etablert som grunnlag for tilsvarende saker.

Det går frem av beslutningsgrunnlaget, NVEs vurderinger og klagerne at tiltaket vil påføre samfunnet ulemper. Det er imidlertid uenighet om i hvilken grad disse ulempene enkeltvis eller i sum er så store at grunnlaget for å gi konsesjon er tilstede. NVE har kommet til at fordelene overstiger summen av ulemper.

I de tilfeller eksterne effekter ikke har en pris eller hvor "føre var-prinsippet" kan gjøres gjeldende, må verdsettingen baseres på skjønnsmessige vurderinger. Departementets vurderinger av virkninger som ikke er prissatt tar utgangspunkt i tidligere praksis, befaringer, beslutningsgrunnlagets beskrivelse av omfang, klagen og lokale og regionale myndigheters vurderinger.

Revisjonen av prosjektet innebærer en vesentlig reduksjon av planområdet på norsk side. Samtidig skal tiltakshaver vurdere å optimalisere prosjektet hvor det planlagte vindkraftprosjektet i Hån inkluderes. I alt planlegges det nå plassert inntil 21 vindturbiner i områdene Høgås, Joarknatten og Hån. Dette er to færre enn det opprinnelige omsøkte prosjektet på norsk side. Det planlegges nå med turbiner opp mot 200 meters høyde, mot tidligere om lag 175.

Etter departementets syn er de største ulempene i dette prosjektet visuelle effekter knyttet til landskaps- og kulturlandskapsvirkninger, støy og friluftsliv. Virkningen av endringen i prosjektet gir etter departementets syn ikke en entydig virkning for ulemper knyttet til prosjektet. Det at vindturbinene er trukket lenger vekk fra bebyggelsen trekker i retning av noe mindre ulemper, mens økningen i vindturbinenes høyde trekker i motsatt retning. Økt høyde vil imidlertid også bedre lønnsomheten i prosjektet.

4.2 Forholdet til Hån vindkraftprosjekt og svenske interesser

Flere klageparter har overfor departementet gitt uttrykk for at de reviderte planene for vindkraftverket i realiteten innebærer plassering av vindturbiner også på svensk side, det såkalte Hån vindkraftverk. Disse klagepartene etterlyser en utredning og høring av et felles svensk-norsk anlegg, og mener det ikke bare kan legges til grunn at planene for Høgås-Joarknatten er redusert, da plassering av turbiner på svensk side langt på vei oppveier dette. Dette er også påpekt av Fylkesmannen og Østfold fylkeskommune.

Departementet konstaterer at Scanergy har ambisjoner om å etablere Hån vindkraftverk på svensk side og at det planlegges felles nettilknytning og drift med Høgås/Joarknatten, slik at disse for selskapets del i praksis vil være samme vindkraftverket. Planene om utbygging av

Hån vindkraftverk ble etter bestemmelsene i Espookonvensjonen, notifisert Norge ved brev av 20. mars 2013 fra Naturvårdsverket. Miljøverndepartementet avga uttalelse ved brev av 6. mai 2013, og ba da om å få delta i konsekvensutredningsprosessen i henhold til Espookonvensjonen. Miljøverndepartementet presiserte også behovet for å utrede samlede virkninger av Hån vindkraftverk og vindkraftverk under planlegging på norsk side av grensen. Norske myndigheter har ikke registrert noen henvendelser fra svensk side etter dette.

Fra Scanergy har departementet fått opplyst at søknaden om Hån vindkraftverk er til behandling hos Länsstyrelsen i Örebro som venter på at Årjäng kommune skal ta stilling til søknaden. I følge Scanergy avventer Årjäng kommune utfallet av departementets klagebehandling av vindkraften i Marker, før det tas stilling til søknaden om Hån. Endelig utfall av søknaden om utbygging av Hån vindkraftverk vil etter dette bero på behandlingen i Länsstyrelsen i Örebro.

I søknaden om utbygging av Hån vindkraftverk er en samlet utbygging på norsk og svensk side vurdert i flere sammenhenger. Det er blant annet utarbeidet visualiseringer der planlagte turbiner både på Hån og i planområdet Joarknatten fremgår. Visualiseringene omfatter flere fotostandpunkter på norsk side. Det er også utarbeidet støysonekart og skyggekart basert på en samlet utbygging. Departementet har i klagebehandlingen også sett hen til de utredninger av synlighet, støy og skyggekart fra en samlet utbygging av Joarknatten og Hån vindkraftverk, som fremgår av grunnlagsmaterialet som følger søknaden om konsesjon til Hån vindkraftverk. Departementet har i den forbindelse vurdert hvorvidt de skader og ulemper som følger av en utbygging av Høgås og Joarknatten blir vesentlig forverret dersom Hån også bygges ut. Departementet har imidlertid ikke grunnlag for å gjøre en helhetlig vurdering av fordeler og ulemper ved en eventuell samlet utbygging, da fordeler som realiseres i annen stat ikke legges til grunn for en samfunnsøkonomisk vurdering i Norge. Det antas imidlertid at den relative fordel vil øke med størrelse, så lenge vindressursene er tilstede, og økningen ikke utløser behov for fordyrende nettførsterkninger. På samme måte antas generelt at den relative kostnaden, altså miljøkostnad pr GWh, synker når prosjektene øker i størrelse.

Planene om Joarknatten/Høgås ble under NVEs behandling forelagt svenske myndigheter i henhold til Espookonvensjonen. Når det gjelder klagebehandlingen, har Naturvårdsverket overfor Klima- og miljøverndepartementet gitt uttrykk for at de mener svenske interesser bør likestilles med norske klageparter i klagesaksbehandlingen. Dette har departementet lagt til grunn, og alle svenske klageparter ble orientert om befaringen og befaringsmøtet. Under befaringen ble også svenske områder inkludert og departementet avholdt et eget møte med Årjäng kommune.

Departementet konstaterer at Årjäng kommune har trukket klagen på konsesjonsvedtaket. De øvrige klagen fra private svenske interesser vurderes under de respektive temaene nedenfor.

4.3 Generelt om turbinstørrelse

Flere klageparter har overfor departementet anført at de endrede utbyggingsplanene innebærer større turbiner enn det som lå til grunn i konsesjonsvedtaket, og mener dette krever nye utredninger.

Konsesjon til vindkraftverk gis i dag normalt til et avgrenset planområde og til en maksimal installert effekt. Konsesjonsvedtakene kan omfatte forutsetninger om turbinplasseringer, størrelse mv., men i hovedregelen blir turbinstørrelse og plassering fastsatt i detaljplanleggingen. Fordi utredningene gjerne er basert på en eller flere skisser over turbinpunkter og – typer, setter NVE vilkår om at dersom endringer av tiltaket medfører vesentlig endrede virkninger enn det som fremgår av konsekvensutredningen, skal dette vurderes i detaljplanen.

Departementet skal bemerke at utredningene og visualiseringene som fulgte konsesjonsøknaden var basert på et vindkraftverk med inntil 27 turbiner på 3 MW, senere ble dette redusert til 23 turbiner. Scanergy oppgir nå at det er aktuelt å benytte 15 turbiner på 3,45 MW. Samtidig søker de om en reduksjon av planområdet.

Departementet finner det klart at de turbinstørrelsene det nå er aktuelt å benytte ligger innenfor de rammene konsesjonsvedtaket bygger på. Når det gjelder de konkrete anførselene om virkningene av større turbiner vurderes disse nedenfor.

4.4 Naturmangfold

Naturvernforbundet i Østfold, Interesseorganisasjonen Motvindkraft Marker, Vidar og Torill Karlsen og Norges Miljøvernforbund har anført at NVE ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til sårbare arter og naturtyper. Klagerne peker på at arter som hubro, lappugle og storflaggermus sannsynligvis er i området og at NVE ikke har bidratt til at konsekvensene for sårbare arter er tilstrekkelig vektlagt og belyst.

Bevaring av naturmangfoldet er et av de sentrale kriterier for vurdering av ulike lokasjoners egnethet for vindkraftverk i Norge. Konsekvensutredningene, tematiske konfliktvurderinger og regionale planer gir gode indikasjoner på hvilke eventuelle konflikter knyttet til naturmangfold som gjør seg gjeldende.

NVE har i vedtaket lagt til grunn at tiltaket ikke vil ha betydning for den nasjonale bestandsutviklingen for truede eller sårbare fuglearter. NVE har imidlertid stilt krav om at hensynet til eventuelle hekkelokaliteter skal tas hensyn til i en miljø-, transport- og anleggsplan for tiltaket. NVE har videre vurdert tiltaket til ikke å være i strid med forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og forutsetter at MTA-planen også tar hensyn til eventuelle verdifulle naturtyper og truede arter knyttet til vassdragssystemet Brutjerna, slik Motvindkraft Marker har pekt på i sin klage.

Departementet har vurdert prosjektet etter bestemmelsene i naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning. Departementet viser for det første til at det ikke er planlagt andre vindkraftverk i regionen som er relevante i denne vurderingen. Søknaden om konsesjon til Aremark vindkraftverk ble avslått, blant annet av hensyn til naturmangfold. Departementet viser videre til at forutsatt at det tas tilstrekkelig hensyn til naturverdier i detaljplanleggingen,

jf. ovenfor, er det lite som tilsier at sårbare naturtyper og/eller truede eller nært truede arter blir berørt på et slik møte at det er i strid med forvaltningsmålene.

Departementet kan ikke se at det er tungtveiende konflikter med hensyn til opprettholdelse av naturmangfoldet, som skulle være til hinder for at vindkraftverk kan etableres.

4.5 Landskap, kulturminner og kulturmiljø

Negative visuelle virkninger av tiltaket for opplevelsen av landskap, for eiendomspriser og regionen som et attraktivt område for å bosette seg eller starte næringsvirksomhet, er den klagegrunnen som finnes igjen oftest i klagen. Det går frem at klagerne mener at verdier knyttet til dette er så store at tiltaket ikke bør gis konsesjon.

Bosettingen i området er noe spredt, men med en klar konsentrasjon i Ørje sentrum som ligger om lag 4,5 km vest for planområdene. Planområdene er lokalisert på en åsrygg som strekker fra sør mot nord. Vindkraftverket vil derfor være godt synlig fra Ørje sentrum, og NVE legger til grunn at de landskapsmessige effektene for befolkningen vil være negativ. Departementet deler NVEs vurdering av de landskapsmessige effektene, men understreker at negative effekter på landskapet påregnes i større eller mindre grad ved alle vindkraftverk som etableres. Det er departementets syn at landskapshensyn her ikke er av en større verdi enn for tilsvarende prosjekter. Departementet viser for øvrig til at planområdet nå er trukket lengre unna Ørje sentrum enn det det opprinnelige konsesjonsvedtaket la til grunn.

Departementet har også vurdert visualiseringene av en samlet utbygging av Joarknatten og Hån. Visualiseringene viser at samlet utbygging gir et mer massivt inntrykk av vindturbiner fra Ørje sentrum og to punkter ved elva nord for Ørje, enn det kun utbygging av Joarknatten gir. I synslinjen fra disse punktene vil imidlertid store deler av Hån vindkraftverk befinne seg bak planområdet for Joarknatten, og bare i begrenset grad utvide området som er berørt i turbiner sideveis. Etter departementets syn er ikke den økte visuelle eksponeringen på Ørje og områder langs Haldenvassdraget ved en eventuell samlet utbygging av Joarknatten og Hån, av en slik karakter at det i seg selv er til hinder for å gi konsesjon til utbyggingene.

Flere klageparter har pekt på de kulturhistoriske verdiene knyttet til Halden-vassdraget. Departementet har også mottatt merknader fra Indre Østfold Fortidsminneforening i den forbindelse. Det påpekes blant annet at Riksantikvaren nå har ført opp Haldenvassdraget på listen over kulturhistoriske landskap av nasjonal betydning. Det anføres også at Haldenvassdraget inngår i Verneplan for vassdrag og at dette ikke er tatt hensyn til i NVEs behandling.

Haldenvassdraget ble vernet i 1973, og vernebestemmelsen knyttes først og fremst til kulturminner og det spesielle plante- og dyrelivet i og ved vassdraget. De rikspolitiske retningslinjene for vernede vassdrag sier at en skal legge vekt på å gi grunnlag for å unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø. En eventuell utbygging av vindkraftverk på Joarknatten, Høgås og Hån vil endre landskapsbildet. NVE la i vedtaket vekt på at det ikke burde etableres

vindkraftverk på begge sider av Haldenkanalen, og har avslått utbygging av Elgåsen vindkraftverk. NVE konstaterte for øvrig at virkningene for kulturverdier ved Haldensvassdraget var negative.

Departementet mener at Haldensvassdragets verdier som kulturminne og kulturmiljø må vektlegges. En eventuell utbygging av vindkraftverk i området vil kunne gi en redusert opplevelsesverdi for vassdraget. Etter departementets syn er imidlertid denne verdiforringelsen ikke av en slik størrelsesorden at det er til hinder for bygging av vindkraftverket. Departementet legger her også vekt på at den nye planen tilsier at vindturbinene trekkes noe vekk fra vassdraget.

4.6 Støy

Flere klageparter påpeker at støy vil gi betydelig ulemper. Etter klagernes oppfatning påvirker støy eiendomspriser og friluftslivet negativt.

NVE har fastsatt vilkår om at:

" Støynivået ved bygninger med støyfølsom bruk skal ikke overstige $L_{den}45$ dBA. Dersom det vurderes som nødvendig for vindkraftverkets realiserbarhet at støynivået overstiger $L_{den}45$ dBA ved bygninger med støyfølsom bruk, skal detaljplanen omfatte aktuelle tiltak for å avbøte virkninger ved disse bygningene. Dersom konsesjonær mener at bygninger med støynivå over $L_{den}45$ dBA ikke har støyfølsom bruk, skal dette dokumenteres i detaljplanen.

Departementet skal bemerke at støy er en ulempe som i varierende grad gjør seg gjeldende for alle vindkraftprosjekt. I klagesaksbehandlingen legger departementet til grunn at vindkraftverket skal følge retningslinjene for støy i arealplanlegging (T-1442/2012). Dette bidrar etter departementets syn til likebehandling og forutsigbarhet om hvilke ulemper knyttet til støy en kan tillate. Det at tiltaket skal gjennomføres uten at retningslinjene for støy overskrides, mener departementet er et tilstrekkelig vilkår for at ulemper knyttet til støy ikke er til hinder for at tiltaket gjennomføres. Departementet mener derfor vilkår 15 i NVEs anleggskonsesjon må strammes inn ved at annen setning som åpner for å overskride støyretningslinjene strykes. Vilkåret skal etter dette lyde:

"Med mindre det foreligger annet grunnlag, skal støynivået ved bygninger med støyfølsom bruk ikke overstige $L_{den} 45$ dBA. Dersom konsesjonær mener at bygninger med støynivå over $L_{den} 45$ dBA ikke har støyfølsom bruk, skal dette dokumenteres i detaljplanen."

Departementet forutsetter at støyretningslinjene skal overholdes for alle bygninger med støyfølsom bruk, uavhengig av om de er plassert i Norge eller Sverige.

Det er utarbeidet støysonekart for felles utbygging av Joarknatten/Høgås og Hån. Beregningene viser at ingen bygninger i Norge vil bli utsatt for støyverdier over 45 dBA L_{den}

ved utbygging av Hån vindkraftverk. Ved en felles utbygging viser imidlertid beregningene av Joarknatten kan gi støyverdier over grenseverdiene for noen bygninger. Dette vil imidlertid fanges opp av vilkåret over om at støynivået ved bygninger med støyfølsom bruk ikke overstige L_{den} 45 dBA.

4.7 Friluftsliv

Marker orienteringslag, DNT Østfold samt privatpersoner på norsk og svensk side mener vindkraftverket vil påvirke friluftslivsutøvelsen negativt.

NVE legger til grunn at vindkraftverkene vil være synlig fra flere friluftsområder og turmål i området. Særlig i planområdet vil friluftslivet i noen grad kunne bli påvirket. Utbyggingen av Høgås og Joarknatten er i konsekvensutredningen vurdert til å gi middels negativ konsekvens for friluftslivet. En utbygging av veinettet i området vil virke i ulike retninger. Det vil dels gjøre områdene mer tilgjengelige og dels mindre attraktive. Sumvirkningene av dette er usikre.

Etter departementets syn er virkningene for friluftslivet akseptable og ikke til hinder for en utbygging av vindkraftverk i området.

Når det gjelder hensynet til orientering og Marker orienteringslags anførsler om betydningen av orienteringskartet i området, legger departementet til grunn at gjeldende orienteringskart vil miste verdi ved etablering av vindkraften, og at arbeidet med å utarbeide turkart på bakgrunn av orienteringskartene i noen grad vil være bortkastet. Departementet har forståelse for at orienteringslaget finner dette byrdefullt, men kan ikke se at det er avgjørende for spørsmålet om konsesjon til vindkraften. Departementet påpeker videre at NVE har satt som vilkår at det skal utarbeides en plan for avbøtende tiltak for orienteringsløp i Høgåsområdet.

4.8 Andre virkninger

I klagene pekes det også på ulemper for lokalt næringsliv og risiko for forurensning og miljøvirkninger.

Departementet legger til grunn at tiltaket vil utgjøre en ulempe for Sukken camping, som driver virksomhet med bakgrunn i natur- og friluftsverdier i området. Departementet kan ikke se at disse ulempene vil være så store at tiltaket ikke kan realiseres.

Gjennomføring av store tiltak vil innebære en viss risiko for uforutsette hendelser. Brann, oljelekkasjer og andre ulykker kan oppstå i forbindelse med anlegg og drift av vindkraftverk. Departementet legger her til grunn at gode rutiner for helse, miljø og sikkerhet inngår som en sentral faktor for alle vindkraftutbygginger og at det ikke hefter noen unormal høy risiko ved dette prosjektet. Departementet forutsetter at alle risikoelementer er hensiktsmessig ivaretatt gjennom alle faser av prosjektet.

5. NETTILKNYTNING

Samtidig som det ble gitt konsesjon til vindkraftverket, fikk Hafslund konsesjon til bygging og drift av tilkoblingsnett mellom vindkraftverket og Ørje transformatorstasjon. Konsesjonen til tilkoblingen innebærer om lag 2,6 km med 47 kV luftledning og 2 km med jordkabel. Nettkonsesjonen ble påklaget av Flexit Eiendom AS og Martinsen Eiendom AS, med bakgrunn i at de var usikre på om ledningen ville berøre og gi ulemper for deres eiendommer. For det tilfellet at eiendommene ikke ville bli negativt berørt, ville klagen bli trukket. I Hafslunds kommentarer av 22. april 2014 til klagen skriver selskapet at de aktuelle eiendommene ikke vil bli direkte berørt av den konsesjonsgitte løsningen. NVE tar disse opplysningene til etterretning, og forutsetter at det er grunnlag for at klagen ikke blir opprettholdt. Departementet er imidlertid ikke kjent med at klagen fra eiendomsselskapene er trukket.

Scanergy har planer om å gjøre noen endringer på nettløsningen blant annet etter dialog med Marker kommune, men avventer en eventuell endelig konsesjon til vindkraftverket. Departementet konstaterer at NVE har gitt konsesjon til en nettløsning, men at det er tvilsomt om grunnlaget for klagen på dette vedtaket fremdeles står ved lag. Departementet finner det i denne saken hensiktsmessig å avgjøre klagesaken om vindkraftverket før det foreligger en endelig omsøkt nettløsning. Departementet forutsetter at Scanergy omsøker eventuelle endringer i nettløsningen og avklarer med de berørte eiendomsselskapene om klagen står ved lag, før detaljplan og MTA kan godkjennes av NVE.

6. SAMLET VURDERING

I departementets vurdering av klagen på NVEs vedtak inngår hvorvidt ulempene er akseptable gjennom en reduksjon av utbyggingens omfang i tråd med planendringssøknaden. De gjenværende ulempene er vurdert opp mot fordelene knyttet til ny fornybar kraftproduksjon i samsvar med målet om å øke utbyggingen av vindkraft regionalt og nasjonalt.

Departementet har i vurderingen også sett hen til visualiseringer og utredninger av synlighet, støy og skyggekast fra en samlet utbygging av Joarknatten og Hån vindkraftverk, som fremgår av grunnlagsmaterialet som følger søknaden om konsesjon til Hån vindkraftverk.

Departementet finner at de største ulempene ved etablering av vindkraftverket er visuelle virkninger på bosetning i omkringliggende områder og på landskapet langs Haldenvassdraget og i Sverige. Både landskapet, opplevelsen av kulturminner og kulturmiljøer vil bli påvirket negativt av tiltaket. Disse virkningene vil også kunne ha negative effekter for friluftslivet og reiselivet på begge sider av grensen. Selv om kulturminner og kulturlandskap blir negativt påvirket er det i seg selv ikke til hinder for å gjennomføre tiltak om fordelene anses å være store nok. I regional plan for vindkraft, vedtatt av Østfold fylkeskommune i 2012, går det frem at tiltaket er plassert i et område som kan være egnet for vindkraftverk.

Departementet viser til drøftelsene over der det fremgår at de visuelle virkningene ikke er av en slik karakter at de er til hinder for etablering av vindkraftverket og at planendringene i noen grad reduserer enkelte av de visuelle ulempene. Departementet viser for øvrig til at

vindkraftverket slik det fremstår etter planendringen, har mindre negative virkninger for naturmangfold og andre allmenne hensyn enn det som normalt må forventes av vindkraftverk av en slik størrelse.

Departementet finner at de fordelene ved vindkraftutbyggingen klart overstiger skader og ulemperne dette tiltaket har på allmenne og private interesser. Grunnlaget for å gi konsesjon er derfor tilstede.

Departementet har vurdert vindkraftverket i lys av den tilleggsbelastningen en felles utbygging med Hån vindkraftverk kan medføre, og finner at potensielle økte skader og ulemper ikke er av en slik karakter at det tilsier at det ikke kan gis konsesjon til Høgås og Joarknatten vindkraftverk.

7. EKSPROPRIASJON

NVE ga samtidig konsesjon til vindkraftverket og samtykke til ekspropriasjon. Det er ikke klaget eksplisitt på ekspropriasjonstillatelsen og det er uklart om noen av klagepartene faktisk er parter i ekspropriasjonsvedtaket i forvaltningsrettslig forstand. Departementet finner på grunn av den relativt lange tiden som er gått siden NVE fattet vedtak og fordi det er gjort endringer i utbyggingsplanene, at det uansett er hensiktsmessig å gjøre en vurdering av om grunnlaget for ekspropriasjon fremdeles står ved lag.

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis dersom fordelene ved ekspropriasjonen er større enn de skader og ulemper den innebærer, jf. oereigningslova § 2.

Departementet viser til vurderingen ovenfor, der det konkluderes med at fordelene ved det konsederte prosjektet er større enn de skader og ulemper tiltaket kan medføre. Departementet finner at denne vurderingen også gjør seg gjeldende ved spørsmålet om ekspropriasjon. Fordelene er utvilsomt større enn ulemperne for grunn- og rettighetshavere. Vilåårene for ekspropriasjon er derfor til stede, jf. oereigningslova § 2.

Departementet minner om at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom skjønn ikke er begjært innen 1 år, jf. oereigningslova § 16. Fristen løper fra dags dato.

Det er også bedt om samtykke til forhåndstiltredelse, jf. oereigningslova § 25. Departementet vil dersom tiltakshaver anmoder om det, ta stilling til spørsmålet om forhåndstiltredelse når skjønn eventuelt er begjært.

8. KONKLUSJON

Klagene tas ikke til følge.

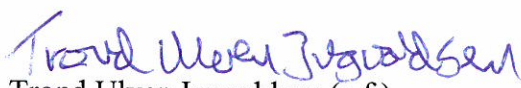
NVEs vedtak av 20. desember 2013 om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse til bygging og drift av Høgås og Joarknatten vindkraftverk opprettholdes med de endringer som følger av

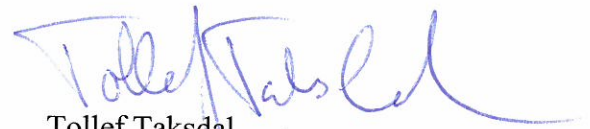
Scanergys planendringssøknad av 6. juli og 22. august 2016 og den endringen av vilkår 15 om støy, som fremgår over.

NVE bes utarbeide oppdaterte konsesjonsdokumenter. Fylkesmannen har bedt om å få oversendt MTA/detaljplan til uttalelse når disse foreligger. Departementet forutsetter at dette ivaretas i den videre saksbehandlingen.

Departementets avgjørelse er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tollef Taksdal
underdirektør

Kopi:
NVE
Årjäng kommun
E.ON
Fylkesmannen i Østfold
Østfold fylkeskommune

Adresseliste

Uno Halfvardsson	Stenbyn	670 10	Töcksfors
Marker orienteringslag	Skogbrynet 7	1870	ØRJE
Naturvernforbundet i Østfold Aud og Håkon Teigland m.fl. Anne K. Husebråten	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Jan Fr. Nordbakke	Blåbærstien 19	1870	ØRJE
Marius og Vigdis Sandli- Ødegaard			
Stiftelsen D/S Engebret Soot v/Kjetil Skogdalen	Postboks 130	1871	ØRJE
Interesseorganisasjonen Motvindkraft Marker v/Knut Wangberg			
Interesseorganisasjonen Mer Villmark Nå v/Bård Andersen Jon Yngve Heen			
Thor Erik Henriksen	Nysterud	1870	ØRJE
Bengt Labraaten	Dalen 10	67010	Töcksfors
Flexit Eiendom AS og Martinsen Eiendom AS v/Dalan advokatfirma DA Vidar og Torill Karlsen Naboer berørt av støy Scanenergy AS			
Årjäng Kommune	Box 906	67229	Årjäng
Kathrine og Olaf Olsen Torp DNT Indre Østfold Anders Larsson m.fl. Kjell Anderson m.fl.			
Fortidsminneforeningen Indre Østfold	C/O Ulf Tore Kolstad	1807	ASKIM
Stiftelsen/Venneforeningen Haldenvassdragets Kanalmuseum	Postboks 64	1871	ØRJE
Björg S. og Lars Hansson	Sukken	1870	ØRJE
Marker kommune	Postboks 114	1871	ØRJE
Norges Miljøvernforbund	Skuteviksbodene 24	5035	BERGEN